

Förvaltningsutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av lagen om ordnande av arbetskraftsservice och beredskapslagen

Till arbetslivs- och jämställdhetsutskottet

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av lagen om ordnande av arbetskraftsservice och beredskapslagen (RP 120/2024 rd): Ärendet har remitterats till förvaltningsutskottet för utlåtande till arbetslivs- och jämställdhetsutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- ledande sakkunnig Ville Heinonen, arbets- och näringsministeriet
- specialsakkunnig Riku Hurme, arbets- och näringsministeriet
- lagstiftningsråd Kirsi Hyttinen, finansministeriet
- budgetråd Armi Liinamaa, finansministeriet
- chefsjurist Tarja Krakau, Finlands Kommunförbund.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- justitieministeriet
- Helsingfors stad
- Fackförbundet Pro rf
- Kommun- och välfärdsområdesarbetsgivarna KT
- STTK rf
- Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf
- Työttömien Keskusjärjestö ry.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Lönesubventionen till kommuner och samkommuner

Regeringen föreslår ändringar i bestämmelserna om beviljande av lönesubvention i lagen om ordnande av arbetskraftsservice (380/2023), som träder i kraft vid ingången av 2025. Lönesubvention är ett stöd som är avsett för att främja sysselsättningen av arbetslösa arbetssökande och

Utlåtande FvUU 20/2024 rd

som Arbetskraftsmyndigheten kan bevilja arbetsgivare för lönekostnader. Syftet med lönesubventionerat arbete är att främja sysselsättningen för arbetslösa arbetssökande på den öppna arbetsmarknaden genom att förbättra deras yrkeskompetens. Med lönesubvention stöds också möjligheterna för arbetstagare med funktionshinder och långtidsarbetslösa som fyllt 60 år att få arbete och delta i arbetslivet. För närvarande kan bland annat kommuner, samkommuner och välfärdsområden beviljas lönesubvention.

Regeringen föreslår att beviljandet av lönesubvention till kommuner och samkommuner begränsas så att de i fortsättningen kan beviljas lönesubvention endast för anställning av personer med funktionshinder eller långtidsarbetslösa personer som fyllt 60 år. Däremot ska det inte längre vara möjligt att bevilja lönesubvention för förbättring av yrkeskompetensen. Helsingfors stad kan emellertid fortfarande beviljas subvention också för detta ändamål till den del personen sysselsätts i sådana uppgifter som välfärdsområdena ansvarar för på annat håll i Finland, eftersom det inte föreslås några ändringar i beviljandet av lönesubvention till välfärdsområdena och välfärdsammanslutningarna.

Den föreslagna ändringen baserar sig på regeringsprogrammet, enligt vilket sysselsättningsanslagen sänks med 37 miljoner euro från och med 2025 som en del av sparåtgärderna inom de offentliga finanserna. Avsikten är att kommunernas uppgifter ska minska i motsvarande grad. Enligt regeringsprogrammet ska regeringen se över lönesubventionen och rikta den särskilt till den privata och den tredje sektorn. Allokering av lönesubventioner till den privata sektorn har redan främjats genom tidigare ändringar i lagstiftningen.

Av dem som var anställda med lönesubvention 2023 arbetade 44 procent i företag, omkring 30 procent inom den tredje sektorn, 24 procent hos kommuner och samkommuner samt omkring två procent hos välfärdsområden. År 2023 betalades omkring 155,5 miljoner euro i lönesubvention till företag och till arbetsgivare inom den tredje sektorn och omkring 78 miljoner euro till arbetsgivare inom den offentliga sektorn, främst kommuner. Största delen av lönesubventionerna beviljas för att förbättra yrkeskompetensen. På denna grund betalas kommunerna och samkommunerna uppskattningsvis 35 miljoner euro per år i lönesubvention, vilket är 10–20 miljoner euro mindre än tidigare. Enligt utredningar om lönesubventionens verkningsfullhet är verkningsfullheten sämst när lönesubvention beviljas den offentliga sektorn, står det i propositionsmotiven.

Organiseringsansvaret för den offentliga Arbetskraftsservicen överförs från staten till kommunerna vid ingången av 2025. Ordnanandet av Arbetskraftsservicen är ett nytt statsandelsåliggande för kommunerna, och i och med ändringen överförs sysselsättningsanslagen till statsandelarna för kommunal basservice. Enligt vad som föreslås minskar statsandelarna för kommunal basservice med 37 miljoner euro från och med 2025. De föreslagna ändringarna i lönesubventionen beräknas innebära att kostnaderna för att ordna Arbetskraftsservice minskar med 35–53 miljoner euro per år. Enligt erhållen utredning minskar kommunernas kostnader åtminstone i övergångsskedet mindre än inbesparingen av statsandelar för basservice, så i fråga om 2025 motsvarar minskningen inte de kostnadsbesparingar som ändringarna ger.

Utskottet påpekar att kommunerna har prövningsrätt när det gäller att ordna och anvisa resurser för Arbetskraftsservice och att den arbetssökande i regel inte har subjektiv rätt till en viss tjänst. Arbetskraftsservicen ska dock ordnas i enlighet med de arbetssökandes servicebehov. Då en ar-

Utlåtande FvUU 20/2024 rd

betslös arbetssökande i fortsättningen inte längre kan erbjudas lönesubventionerat arbete hos en kommun eller samkommun, kan efterfrågan på annan arbetskraftsservice öka, vilket innebär att kommunernas kostnader inte minskar på beräknat sätt. Om i sin tur lönesubventionerad arbetskraft har använts för att sköta kommunernas lagstadgade uppgifter eller kommunerna annars har fyllt ett permanent behov av arbetskraft med lönesubventionerat arbete och kommunen är tvungen att anställa arbetskraft utan lönesubvention i stället för den tidigare lönesubventionerade arbetskraften, minskar inte kommunernas kostnader på beräknat sätt heller i detta avseende. Kostnaderna för att ordna arbetskraftsservice påverkas således av de arbetssökandes servicebehov och av kommunernas beslut om huruvida annan arbetskraftsservice ska ordnas i stället för den lönesubvention som tidigare beviljats kommunsektorn samt av hur kommunerna i sista hand beslutar att tilldela resurser för olika tjänster.

Utifrån inkommen utredning slår utskottet fast att kommunernas uppgifter inte nödvändigtvis minskar i motsvarande grad som kostnadsbesparingarna. Utskottet anser det vara viktigt att kommunernas arbetskraftsmyndigheter trots besparingarna har tillgång till ett tillräckligt urval av metoder för att främja sysselsättningen. Dessutom är det viktigt att sparmålen kan nås utan att man ingriper i möjligheten att bevilja personer som har en särskilt svag ställning på arbetsmarknaden lönesubvention.

Föreslagna ändringar i beredskapslagen

I beredskapslagen (1552/2011) föreslås ändringar som gäller myndigheternas uppgifter och arbetspliktsregistret till följd av överföringen av ansvaret för att ordna arbetskraftsservice. Utskottet anser att ändringarna är motiverade. Förvaltningsutskottet konstaterar dock att arbetslivs- och jämställdhetsutskottet bör försäkra sig om att de föreslagna bestämmelserna om arbetsfördelningen mellan de gemensamt personuppgiftsansvariga och myndigheternas rätt att få uppgifter är tillräckligt tydliga.

Utskottet konstaterar också i detta sammanhang att det finska samhällets kristålighet i enlighet med verksamhetsmodellen för den övergripande säkerheten grundar sig på förmågan att upprätthålla samhällets vitala funktioner under alla förhållanden. För att detta ska uppnås måste man se till att det finns tillräckliga förutsättningar för att utveckla kommunernas och välfärdsområdenas beredskap och resiliens (se också FvUU 16/2024 rd).

UTSKOTTETS FÖRSLAG TILL BESLUT

Förvaltningsutskottet föreslår

att arbetslivs- och jämställdhetsutskottet beaktar det som sägs ovan.

Utlåtande FvUU 20/2024 rd

Helsingfors den 6 november 2024

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Mauri Peltokangas saf
vice ordförande Pihla Keto-Huovinen saml
medlem Alviina Alametsä gröna
medlem Petri Honkonen cent
medlem Juha Hänninen saml
medlem Christoffer Ingo sv
medlem Mari Kaunistola saml
medlem Anna Kontula vänst
medlem Rami Lehtinen saf
medlem Mira Nieminen saf
medlem Saku Nikkanen sd
medlem Eemeli Peltonen sd
medlem Paula Werning sd
medlem Joakim Vigelius saf
medlem Ben Zyskowitz saml
ersättare Mika Riipi cent.

Sekreterare var

utskottsråd Henri Helo.

Utlåtande FvUU 20/2024 rd Avvikande mening

Avvikande mening

Motivering

Statsminister Orpos regering har lämnat en proposition till riksdagen med förslag till ändring av lagen om ordnande av arbetskraftsservice och beredskapslagen. Ändringen av beredskapslagen bör i princip understödhas på de grunder och med de iakttagelser som framförs i utskottets utlåtande, men den föreslagna ändringen av lagen om ordnande av arbetskraftsservice har flera brister och vi undertecknade anser därför att förslaget inte kan understödhas.

Enligt propositionen kan arbetskraftsmyndigheten bevilja en kommun eller samkommun lönesubvention endast för anställning av personer med funktionshinder eller långtidsarbetslösa som fyllt 60 år. Enligt förslaget ska kommuner eller samkommuner inte längre kunna beviljas lönesubvention för att förbättra arbetstagares yrkeskompetens. Arbetskraftsmyndigheten ska emellertid kunna bevilja Helsingfors stad lönesubvention för förbättring av yrkeskompetensen till den del personen sysselsätts i sådana uppgifter som välfärdsområdena ansvarar för på annat håll i Finland. Det föreslås att lönesubvention ska kunna beviljas även välfärdssammanslutningar.

Genom de ändringar som föreslås i fråga om lönesubvention genomförs en ändring i kommunernas uppgifter som motsvarar den sänkning av sysselsättningsanslagen med 37 miljoner euro som fastställts i regeringsprogrammet för statsminister Orpos regering, står det i propositionsmotiven. Enligt de sakkunnigytranden som utskottet fått är det dock i lagförslaget fråga om nedskärningar enbart i finansieringen av lönesubvention, och det är till exempel inte fråga om ändringar som gjorts för avreglering. Målet är uppenbarligen inte att minska kommunernas uppgifter, utan att helt enkelt skära ner kommunernas sysselsättningsanslag.

Enligt de sakkunniga som förvaltningsutskottet hört minskar propositionen inte kommunernas uppgifter. Däremot minskar ändringarna på ett betydande sätt kommunernas möjligheter att främja sysselsättningen särskilt bland långtidsarbetslösa personer. Enligt 4 § 2 mom. i lagen om ordnande av arbetskraftsservice (380/2023) grundar sig ordnandet av offentlig arbetskraftsservice på kundernas servicebehov och kunden ska tillhandahållas sådan service som på bästa sätt tryggar tillgången på kompetent arbetskraft och hjälper enskilda kunder få arbete på den öppna arbetsmarknaden. Om arbetskraftsmyndigheten i fortsättningen inte längre kan erbjuda lönesubventionerat arbete i kommunen, trots att det med beaktande av den enskilda kundens servicebehov vore den lämpligaste servicen, ska arbetskraftsmyndigheten i stället erbjuda sådan service som i mindre utsträckning motsvarar servicebehovet. I och med de föreslagna begränsningarna i kommunernas möjlighet att använda lönesubvention behandlar propositionen i denna form arbetsgivarna ojämnt.

I propositionen nämns att en del av de lönesubventioner som beviljas kommunerna kommer att beviljas den privata sektorn. När stöd beviljas den privata sektorn i stället för kommunerna, minskar arbetskraftsmyndighetens uppgifter dock inte. Propositionen leder endast till att arbetskraftsmyndighetens verksamhet försvåras och kundernas serviceutbud krymper.

Utlåtande FvUU 20/2024 rd **Avvikande mening**

Det är dock bra att regeringens sparåtgärd inte riktar sig till personer som fyllt 60 år och partiellt arbetsföra, som även i fortsättningen har möjligheter att öka den intjänade pensionen genom lönesubventionerat arbete hos kommunerna. Det finns redan mycket information om olika slags åldersdiskriminering på den finländska arbetsmarknaden, och det är relativt sett svårare för personer som fyllt 60 år att få arbete på den öppna arbetsmarknaden jämfört med yngre.

Genom den föreslagna ändringen slopas alltså ur kommunernas urval av metoder sådan service som kommunerna för närvarande har tillgång till. På basis av remissvaren är det alternativt mer välkommet att nedskärningen görs utan motsvarande lagstiftningsändring som begränsar kommunernas urval av metoder. Genomförandet av arbets- och näringsreformen vid ingången av 2025 medför redan nu utmaningar för kommunerna, eftersom finansieringens kostnadsneutralitet enligt många sakkunniga inte kommer att uppnås. Nedskärningen av sysselsättningsanslagen försämrar situationen ytterligare då nedskärningen försvårar de framtida arbetskraftsmyndigheters möjligheter att främja sysselsättningen.

Majoriteten av remissinstanserna har förhållit sig negativt till lagändringen. Kommunen har tidigare haft en viktig roll i den sociala sysselsättningen. Kommunerna har med hjälp av lönesubvention sysselsatt till exempel de svårast sysselsatta och långtidsarbetslösa mer än den privata sektorn. I fortsättningen kommer en sporrande finansieringsmodell att styra kommunerna till en mer verkningsfull sysselsättningspolitik och därför är det inte motiverat att deras urval av metoder eller resurser för en verkningsfull sysselsättningspolitik försvagas under en tid då sysselsättningsläget är svagt.

Avvikande mening

Vi föreslår

att lagförslag 1 förkastas

att lagförslag 2 godkänns enligt utlåtandet.

Helsingfors den 6 november 2024

Eemeli Peltonen sd
Saku Nikkanen sd
Paula Werning sd
Alviina Alametsä gröna
Anna Kontula vänst